

Dějiny vědeckých a školských institucí, jakými jsou univerzitní fakulty, patří ke standardním tématům několika specializovaných historických disciplín, v případě lékařských fakult především dějin vědy (v užším vymezení dějin medicíny) nebo dějin vzdělanosti (v užším vymezení dějin univerzit). Autoři předkládané monografie přistoupili k tématu, podobně jako ve svých předchozích monografiích k dějinám Masarykovy univerzity,¹ její filozofické fakulty² a především v obecněji zaměřené práci o mýtech a tradicích středoevropské univerzitní kultury³ vybaveni nejenom perfektní znalostí pramenů a odborné literatury k dějinám instituce vlastní i s ní srovnatelných, ale především s originální metodologií.

Relevantnost a současně obtížnost volby tématu vyplývá již ze specifického postavení lékařských fakult (obecněji lékařského vzdělávání) v rámci středoevropských univerzit humboldtovského typu, respektive specifík postavení a prestiže lékařské profese ve společnosti; postavení daného rozkročením lékařských fakult mezi světem vysokého školství a světem zdravotnictví (na fakultní úrovni reprezentovaným vztahem mezi fakultou a fakultními nemocnicemi). Více než u jiných institucí a profesí se autoři při zpracování tématu snažili nalézt adekvátní proporce mezi detailním faktografickým zpracováním dějin jednotlivých oborů a pracovišť fakulty na jedné a zachycením spíše kulturních a sociálních kontextů fakultních dějin na straně druhé.

Pro zpracování dějin brněnské fakulty zvolili časovou perspektivu vycházející víceméně ze současného stavu, který je výsledkem řady změn po roce 1989 v oblasti vysokého školství, organizace vědy a reforem zdravotnictví. Aktuální problémy lékařského vzdělávání, lékařské profese a zdravotnictví (včetně jejich specifických segmentů, například zubního lékařství) transformačního a posttransformačního období posledních 30 let (téměř třetina historie fakulty) jsou tak východiskem pro hledání historických kořenů a geografických nebo strukturálních souvislostí. V této obrácené perspektivě (od aktuálních problémů či konfliktů k podobným problémům v minulosti) tak plasticky vystupují například některé – v jiných souvislostech ne tak zřetelné – příčiny rozdílů mezi brněnskou a pražskou fakultou (fakultami)/univerzitou, konkrétně v jejich postojích k otázce tzv. univerzitních nemocnic (v tomto případě navíc s pozoruhodným mezinárodním rozměrem inklinace Brna k vídeňským vzorům).

Největším přínosem recenzované práce je jednoznačně právě její dlouhodobě promyšlené teoretické a metodologické ukotvení. Středobodem všech tematických kapitol (samo o sobě je jejich členění víceméně tradiční: fakulta a její role v systému zdravotní, zejména nemocniční péče, vzdělávání, studentstvo, výzkum, organizační struktura) je otázka identity a společenské role fakulty. Fakulta je základním objektem a interpretačním rámcem, k němuž se vztahují ostatní roviny a aktéři jak na nižší úrovni (organizační jednotky, osobnosti), tak na vyšší úrovni (univerzita, město, regionální a státní instituce, mezinárodní souvislosti). V rámci výše zmíněných kapitol sledují autoři individuální či kolektivní identity v příslušných sférách prostřednictvím čtyř pilířů: společenská role, systém vlády a moci, sdílení hodnot a symbolických znaků a artefaktů.

¹ Lukáš FASORA – Jiří HANUŠ, *Masarykova univerzita v Brně. Příběh vzdělání a vědy ve střední Evropě*, Brno 2009.

² Lukáš FASORA – Jiří HANUŠ, *Filozofická fakulta Masarykovy univerzity – pohledy na dějiny a současnost*, Brno 2010.

³ Lukáš FASORA – Jiří HANUŠ, *Mýty a tradice středoevropské univerzitní kultury*, Brno 2019.

Společenské roli fakulty je tak věnována nejenom samostatná kapitola, ale i příslušné pasáže tematických kapitol. Otázky mocenských vztahů řeší autoři opět v různých kontextech, mj. v zásadní otázce tradičních univerzitních dějin, tj. vztahu univerzitní autonomie na jedné a státního dohledu (jdoucího ruku v ruce s otázkou financování)⁴ na straně druhé. Poslední dva pilíře jsou autorům klíčem k poslední kapitole *Sdílení hodnot*, která tvoří jeden z vrcholů zvládnutí tak obtížného úkolu. Vzorem pro další autory zpracování univerzitních či fakultních dějin by se mohly stát podkapitoly o proměnlivém „příbuzenském“ vztahu mezi pražskými a brněnskými institucemi a kolektivní paměti jako zdrojem fakultní identity, pro historiky medicíny jsou velice inspirativní podkapitoly o ideálu „velkého lékaře“. Na podkapitole *Socializace mladého lékaře* by bylo možné v jednotlivostech demonstrovat nuance přístupů dějin medicíny a zdravotnictví, dějin vzdělanosti, historické antropologie, historické sociologie i soudobých dějin.

Zcela zvláštní ocenění si zaslouží kapitola *Výzkum* (v obsahu nejméně viditelná). Jeden z hlavních pilířů poslání univerzity je – právě v případě medicíny – pro historiky současně jedním z nejobtížnějších úkolů. Zadání se autoři díky svému přístupu zhostili nadmíru úspěšně, a právě v této kapitole z hlediska celku přímo ukázkově. Nepodávají pouhý výčet jmen a jejich hlavních směrů bádání a úspěchů, ale opět zejména mantinely, ve kterých k výzkumu přistupovali (mocenské vztahy v rámci univerzity, vztahy mezi fakultou, lékařským stavem, zdravotnickými institucemi, vztahem univerzitních pracovišť k jiným institucím ve městě, regionu i státě, politické zásahy atd.), což jim společně s koncepty sdílení hodnot, kolektivní paměti a ideálu „velkého lékaře“ pojednaných podrobně v osmé kapitole umožnilo postihnout v základních rysech a přitom velmi plasticky osobnosti a jejich hlavní díla nebo obory, jejichž věhlas významně spoluutvářel společenskou roli fakulty, případně díky kterým patřila/patří Lékařská fakulta MU ke špičkám v českém i mezinárodním srovnání (například onkologie, transplantologie nebo asistovaná reprodukce).

Přínos monografie o brněnské lékařské fakultě ve srovnání s publikacemi na podobné téma je nepřehlédnutelný. V kontextu monografií o dějinách Masarykovy univerzity doplňuje dosavadní tituly (MU, FF) o další z fakult, a to navíc právě o tu nejkomplicovanější a nejhůře uchopitelnou. Ve srovnání s publikacemi o jiných lékařských fakultách (například Univerzity Karlovy) vyniká především výrazným akcentem na zvolenou metodu a její důsledné uplatnění, umožňující inovativně postihnout většinu témat i rovin fakultních dějin. Vyhýbá se tím jak převažujícímu faktografickému popisu zpracování starších dějin, tak novějším jubilejním publikacím s akcentem na současný chod fakult, galerie jejich výtečníků nebo memoárová zpracování (z nichž mimochodem autoři knihy o LF MU zhusťta vycházeli jako z cenných pramenů pro hodnocení identity a společenské role fakulty, univerzity nebo lékařů). Obstojí výtečně i v mezinárodním srovnání, například s poměrně recentní publikací o vídeňské medicíně z roku 2018,⁵ kterou v řadě ohledů převyšuje. Škoda jen, že pro mezinárodní využití ji diskvalifikuje absence alespoň středně obsáhlého cizojazyčného shrnutí.

Petr Svobodný

DOI: 10.14712/23365730.2024.29

⁴ Lukáš FASORA – Anna PEČINKOVÁ – Zdeňka STOKLÁSKOVÁ, *Akademická věž ze slonoviny. Státní financování a autonomie vysokých škol 1849–1939*, Brno 2022.

⁵ Daniela ANGETTER et al. (Hg.), *Strukturen und Netzwerke. Medizin und Wissenschaft in Wien 1848–1955*, Wien 2018.